

POSTANOWIENIE

11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 11 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa H. S., B. P., J. Z., E. W., A. B., D. W. (poprzednio W.), I. P.,
A. S., M. P., A. P. i W. P.
przeciwko Skarbowi Państwa - Staroście Powiatu Wysokie Mazowieckie
w Wysokiem Mazowieckiem, Wojewodzie Podlaskiemu w Białymstoku
i Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Warszawie
o zapłatę,
na skutek skarg kasacyjnych: H. S. i B. P. oraz E. W., A. B., D. W. (poprzednio W.),
I. P. i A. S.,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 11 maja 2021 r., I ACa 2/21,

1. odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania;

**2. zasądza na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej
Rzeczypospolitej Polskiej, tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego, od skarżących H. S., B. P., E. W., A. B., D. W.
(poprzednio W.), I. P. kwoty po 771 (siedemset siedemdziesiąt
jeden) zł oraz A. S. kwotę 774 (siedemset siedemdziesiąt cztery)
zł, wszystkie z odsetkami wynikającymi z art. 98 §1¹ k.p.c. za czas
po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia
zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 maja 2021 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku, na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży z 9 października 2020 r., zmienił zaskarżony wyrok w punktach I 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., w ten sposób, że oddalił powództwo (punkt Ia); w punktach III, IV w ten sposób, że zasądził od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 10.800 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt Ib); w punkcie VIII i IX w ten sposób, że nakazał pobrać od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łomży kwotę 5.297,87 złotych tytułem brakujących kosztów sądowych (punkt Ic) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (punkt II).

W skardze kasacyjnej powódek H. S. oraz B. P., w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania wskazano przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W skardze kasacyjnej powodów E. W., A. B., D. W. (poprzednio W.), I. P. oraz A. S., w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wskazano przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oraz powołano się na występowanie w sprawie „istotnego zagadnienia faktologiczno-prawnego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w

interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Natomiast skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację juretyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a

zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 156; z 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 157; z 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, niepubl.; z 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, niepubl.; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl.; z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, niepubl.). Uzasadnienie oczywistej zasadności skargi nie może więc poprzestawać na prostym odwołaniu do naruszeń prawa wskazanych w podstawach kasacyjnych. Uzasadnienia przyczyn kasacyjnych, kwalifikujących przyjęcie skargi do rozpoznania, Sąd Najwyższy nie może doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw, niezależnie od tego, że chodzi w tym wypadku o zupełnie odmienne metody argumentowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2006 r., III CZ 93/06; nie publ., z 18 kwietnia 2012 r., I CSK 520/11, niepubl. i z 31 stycznia 2020 r., II CSK 432/19, niepubl.).

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi powodów E. W., A. B., D. W. (poprzednio W.), I. P. oraz A. S. ze względu na jej oczywistą zasadność został uargumentowany stwierdzeniem, że wskazują na nią ewidentne uchybienia prawa procesowego oraz materialnego wykazane w skardze kasacyjnej. Tego rodzaju argumentacja nie może stanowić podstawy do stwierdzenia przez Sąd Najwyższy, że wykazana została przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Oczywistej zasadności nie wykazano też w odniesieniu do skargi kasacyjnej powódek H. S. oraz B. P.. W uzasadnieniu wniosku stwierdzono, że Sąd Apelacyjny w sposób rażący naruszył art. 361 § 1 i art. 417¹ § 2 k.c. w związku z art. 160 § 1 k.p.a. oraz art. 160 § 2 k.p.a. w związku z art. 9 ust. 1, 3 i 4 ustawy z

dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego, uznając, iż wadliwe decyzje administracyjne, które pozbawiły osoby prywatne prawa własności nieruchomości nie wywołały szkody majątkowej i tym samym, że nie zachodzi związek przyczynowy między tym orzeczeniem a doznaną przez następczynie prawne właścicielki nieruchomości szkodą majątkową. Zdaniem skarżących przywołane przepisy w sposób jednoznaczny stanowią, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za szkodę stanowiącą normalne następstwo ostatecznej decyzji, której nieważność stwierdzono we właściwym postępowaniu, a zaistnienie każdej z tych przesłanek w przedmiotowej sprawie zostało dowiedzione w dotychczasowym postępowaniu. Kardynalność błędów w zakresie subsumpcji dokonanej przez Sąd odwoławczy uwypukla fakt, że zaskarżone orzeczenie pozostaje w sprzeczności z wykształconą i jednolitą linią orzeczniczą w sprawach tego typu, które skarżące przytoczyły.

W związku z tym należy zwrócić uwagę, że orzeczenie nadzorcze stwierdzające niezgodność decyzji z prawem, podobnie jak stwierdzenie nieważności decyzji wiąże więc sąd tylko o tyle, o ile stanowi wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 § 1 k.p.a., nie przesądza natomiast w sposób wiążący dla sądu w jakimkolwiek zakresie istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a szkodą, której naprawienia dochodzi się w procesie ani o powstaniu szkody (zob. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2003 r., III CZP 6/03, OSNC 2004, nr 1, poz. 4). Wskazywany przez skarżącą fakt wydania w stosunku do orzeczeń z dnia 5 sierpnia 1958 r. oraz orzeczenia z dnia 6 maja 1959 r. orzeczenia nadzorczego, którym stwierdzono nieważność orzeczenia z 6 maja 1959 r. i poprzedzającego go orzeczenia z 5 sierpnia 1958 r. w części, w której orzeka o własności należącej do S. W., nie rozstrzyga zatem wiążąco ani o spowodowaniu szkody ani o wystąpieniu adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem szkodzącym, którym wedle twierdzeń pozwu - w którym jako podstawę dochodzonych roszczeń powołano ostateczną decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 grudnia 2015 r. - było bezprawne przejęcie na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości S. W.

Trzeba zauważyć, że w przedmiocie objęcia danej nieruchomości przepisem art. 2 ust. 1 lit. e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (tekst jedn. Dz.U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13 ze zm., dalej – „dekret PKWN”) orzeka organ administracyjny na podstawie § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 10, poz. 51). Jedynie wtedy, gdy nie jest możliwe uzyskanie merytorycznej decyzji administracyjnej koniecznej do rozpoznania sprawy cywilnej, sąd powszechny może rozstrzygnąć, czy w świetle art. 2 ust. 1 lit. e tego dekretu nieruchomość stanowi nieruchomość ziemską, po to, aby móc rozpoznać zgłoszone w postępowaniu cywilnym roszczenie prawnorzeczowe (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 18 maja 2011 r., III CZP 21/11, OSNC 2011, nr 12, poz. 133). Jeżeli powodowie nie zainicjowali właściwego postępowania administracyjnego, które mogłoby doprowadzić do wydania decyzji administracyjnej na podstawie § 5 w/w rozporządzenia, albo też do odmowy wydania takiego rozstrzygnięcia przez właściwy organ administracyjny, które prejudycjalnie dla sądu powszechnego przesądza kwestię podlegania działek pod działanie dekretu, sąd powszechny w sprawie o odszkodowanie nie może dokonać takiej oceny w zastępstwie organu administracyjnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 listopada 2014 r., I CSK 752/13, niepubl.).

W przedmiotowej sprawie sąd powszechny nie mógł zatem przyjąć, że nieruchomość nie podlegała dekretowi PKWN. Decyzja nadzorcza stwierdzająca nieważność orzeczeń z 5 sierpnia 1958 r. oraz 6 maja 1959 r. wyeliminowała je z obrotu prawnego. Ocena, czy orzeczenia te, wskazane przez skarżących jako przyczyna szkody (bezprawne przejęcie na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości S. W.), stanowiły taką przyczynę i zachodził między nią a szkodą adekwatny związek przyczynowy wymagała przede wszystkim ustalenia, czy stanowiły one *conditio sine qua non* jej wystąpienia. Tego rodzaju ocenę przeprowadził Sąd Apelacyjny. Skarżące nie zdołały w ustalonych w sprawie okolicznościach faktycznych i w braku możliwości stwierdzenia przez sąd powszechny niepodlegania nieruchomości pod działanie dekretu PKWN wykazać, że wyrażone

przez ten Sąd stanowisko, zgodnie z którym decyzje wydane w 1958 r. i w 1959 r. nie mogły pozbawić poprzedniczki prawnej powodów prawa własności, gdyż były one już wówczas własnością osób trzecich, jest oczywiście wadliwe w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Nie została również wykazana powołana przez skarżących powodów E. W., A. B., D. W. (poprzednio W.), I. P. oraz A. S., przyczyna w postaci występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Skarżący wskazali we wniosku, że w sprawie występuje „istotne zagadnienie faktologiczno-prawne”: „czy w wypadku braku w aktach sprawy jak również w dołączonych do niniejszej sprawy aktach administracyjnych dokumentów nadania ziemi z lat 1944-1947 na rzecz nabywców oraz udokumentowania faktycznego istnienia ksiąg hipotecznych wydanych na podstawie tychże dokumentów nadania ziemi, można przyjąć, że takie dokumenty w okresie późniejszym zostały wydane, czy też osoby - nabywcy wymienieni w orzeczeniu z dnia 11.07.1947 r. Powiatowej Komisji Ziemskiej przy Starostwie Powiatowym w Ł. zatwierdzającym nabywców na działki o numerach [...], [...], [...], [...], [...] i [...] wg numeracji z 1961 r. 52, 51, 93, 94, 95 i 96 otrzymały przedmiotowe działki do użytkowania” oraz „ustalenie, czy na dzień dzisiejszy w sprawie dopuszczalnym jest przyjęcie bez dokumentów nadania ziemi oraz udokumentowania faktycznego istnienia ksiąg hipotecznych urządzonych na podstawie tychże dokumentów nadania ziemi, że własność S. W. w zakresie gruntów ornych przeszła na własność osób fizycznych tylko na podstawie wniosku Starosty Powiatowego Ł. z dnia 11.09.1947 r. z wykazem nowych nabywców wyszczególnionych w orzeczeniu z dnia 11 lipca 1946 r. o ujawnienie tego faktu w aktach Dh: Wydziału Hipotecznego Sądu Okręgowego w Łomży”.

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżących nie czynią zadość wskazanym na wstępie wymaganiom już dlatego, że ograniczyły się do wyrażenia wątpliwości w pytaniach bez odpowiedniej argumentacji jurydycznej. W celu zaś spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, niepubl.). Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma mieć własne uzasadnienie, odrębne od uzasadnienia podstaw kasacyjnych. Skarżący nie

przedstawili żadnych, a tym bardziej pogłębionych rozważań prawnych o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym, wskazujących na poważne i istotne kontrowersje oraz rozbieżne oceny prawne wymagające zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy w interesie publicznym zapewnienia jednolitej wykładni i prawidłowego stosowania prawa.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[SOP]

[ms]